

Ընդ յանձկարին արբենայի ես աղբեր ,
 Ըզոյս ես անդ գրտանէի եւ ըզսէր .
 Եւ ըզբարին՝ տենչանք ոգւոց համօրէն՝
 Որում անուն ինչ չիք յերկիր մեր այսրէն .
 Ընդէր չիցէ յարեւելից ինձ ի թեւս
 Ո՛վ իղձ սըրտիս իմ սաւառնել մինչ առ քեզ .
 Օ՛ր եւս յերկիր մընամ յաքսոր տակաւին .
 Ո՛հ , չիք յերկիր եւ ընդ իս մասն եւ բաժին :
 Յորժամ սաղարթն անկանիցի յարօտին ,
 Հողմն երեկի առնու քըշէ ի հովտին .
 Եւ ես նման եմ սաղարթոյն վաղանցիկ .
 Տարայք հանգոյն մըրըրկաշունչ փոթորիկք :

ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

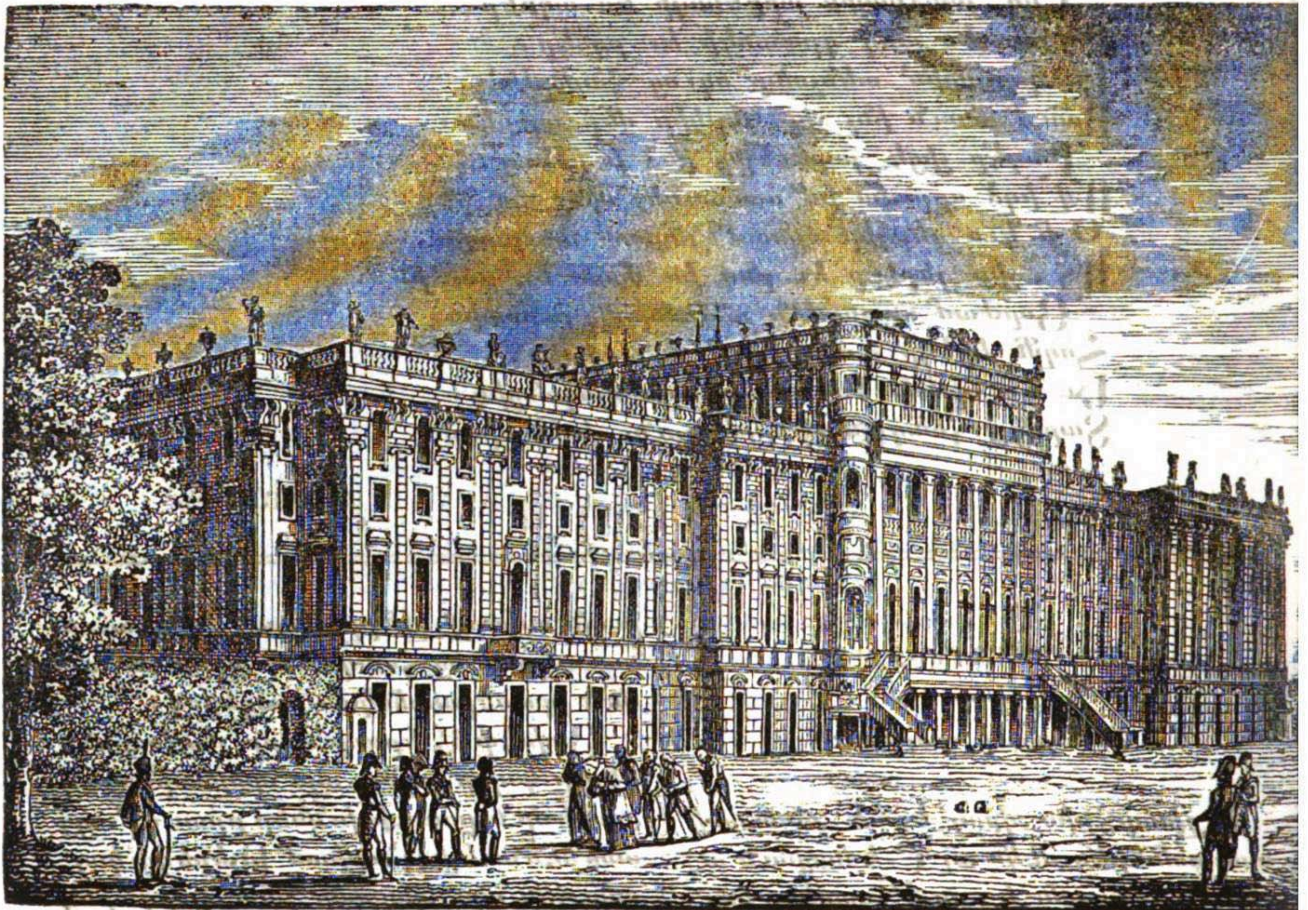
Շեփարտանի պարտը :

Ըշխարհքիս վրայ եղած անուանի պալատներէն մէկն ալ Շեփարտան աւանին պալատն է , որ Ըստրիոյ կայսերաց զբօսանքի տեղն է : Ընոր համար այս անգամ կ'ուզենք հոս համառօտ տեղեկութիւն մը տալ մեր բանասէր ընթերցողաց ասոր վրայօք :

Շեփարտան , որ Սեննա մայրաքաղաքէն փարսախ մը հեռու է , ժեղաւուն մէջ զինուորաց դադարի , զբօսանքի և միանգամայն կայսերական ընտանեաց իշխանազուններուն որսի տեղ մըն էր : Ըայց վերջէն քանի մը կայսրներ հոն ընդարձակ պարտէզներ ու կենդանեաց փակարան շինեցին , որոնցմով անանկ նշանաւոր եղաւ , որ երբոր 1683^{ին} Տաշիկները առաջին անգամուն Սեննայի պարիսպներուն տակը տեսնուեցան , ասոր վրայ աչք ձգելով՝ ամէն բանը յափշտակեցին : Ի հօրոյտ Ա կայսրը Տաշիկաց կործանած տեղերը նորոգելէն վերջը՝ որոշեց որ իր որդւոյն Յովսէփայ արշիդքսին համար նոյն տեղը պալատ մը շինէ : Ըյս պալատիս շինութիւնը 1690^{ին} սկսաւ , որուն յատկագիծը Քիշէր երեւելի ճարտարապետը տուաւ . իսկ երբոր 1700 տա-

րւոյն ամբողջ շէնքը լմնցաւ , փառաւոր նաւակատեաց հանդէս մը ըրին՝ մեծաւեծ պատերազմական խաղերով :

Յովսէփ Ա երբոր հօրը մահուանէն վերջը կայսր եղաւ , այս պալատիս վրայ քանի մը նորոգութիւններ ըրաւ : Ըայց ամենէն աւելի Սարիամ թերեզա կայսրուհին այս պալատը շատ զարդարեց ու գեղեցկացուց : Ընքը ամէն պալատներէն աւելի Շեփարտանի պալատը կ'ախորժէր իբրեւ զուարճութեան տեղ , և իրեն ամառուան բնակութիւնը հոս հաստատեց : Ուստի անհամար արուեստաւորներ իր աչքին տակը 1744^{ին} ինչուան 1750 տարին անդադար աշխատեցուց : Ըայց որովհետեւ իրեն գանձերուն յարգը լաւ կը ճանչնար , զորոնք հասարակաց պիտոյիցը կը պահէր , ուստի Ըագագաղի ըսուած ճարտարապետին յանձնեց որ ծախքերու խնայութիւն ընէ : Ըյս ճարտարապետը թագուհւոյն հրամանին հպատակելով՝ ստիպուեցաւ իրմէ առջի Քիշէր ճարտարապետին տուած ձեւը պահել , և քիչ մը աւելի ընդարձակել ու գեղեցկացընել . ասանկով հին դղեակը քիչ մը փոփոխութեամբ նոյն մնաց : Ընականապէս այսպիսի շէնք մը որ երկու այլեայլ երեւակայութի ունեցող ճարտարապետներէ և զանազան ժամանակ շինուած է , անկարելի է որ իր ձեւին մէջ ըստ ամենայնի վայելուչ համեմատութիւն մը ունե-

Շէօնպրունի պալատը:

նայ, ու Քարտապետութեան գեղեցկութիւնը քիչ մը չկորսուի. բայց հանդերձ այսու ամենայնիւ այս մասնական պակասութիւնները չեն նուազեցընք շէնքին ընդհանուր վայելչութիւնը, և դարձեալ Շէօնպրունի պալատին մեծագործութիւնն ու փառաւոր ընդարձակութիւնը շատ դուրս կը ցատքէ:

Եւս կայսրուհւոյն այսչափ խնամք տանելէն է որ Շէօնպրուն կ'ըսուի նաև Վերսալ Մարիամ (Թերեզայ):

Իսկ պալատին ներքին կողմը գալով՝ ճիշտ է, բայց չբեղութիւն չունի. վայելչու, բայց քիչ մը արուեստակեալ: Սենեակներուն գլխաւոր զարդերն են գորգեր, շինու յախճապակիներ, բիւրեղներ, ճիւղ ճիւղ կանթեղներ, Պոհեմիայի գեղեցիկ ու երևելի գործածներ: Պատկերներուն գեղեցկութեան յարգը միջակ է, և ասոնց մեծ մասը կուլիէլիսեայ, Սարկազոր Սողայի ու

չուետացի Սարաինոս Սէյդէնի քաշածներն են: Եւս մէջ Սէյդէնի նկարները այս առաւելութիւնս ունին, որ անոնց մէջի դէմքերը ընդհանրապէս պատմութեան անձանց դէմքերն են, որ գեղեցիկ յատկութիւն մըն է պատկերահանի վրայ:

Իսկ պալատին մէջ գտնուած սակաւագիւտ քանդակներուն մէջ՝ երկու ալպասդրէ կիսարձաններ խիստ նշանաւոր են. մէյ մը Ա. Փրանկիսկոսին արձանը. իսկ մեկալը՝ Բ. Յովսէփ կայսեր արձանն է: Եւսպէս աղուոր է Պիոս Է՝ Յովսէփ Բ. կայսեր ընծայած ալպասդրէ վառարանը՝ ի յիշատակ իր Շէօնպրունի մէջ ըրած բնակութեանը:

Շէօնպրունի պալատին պարտէզը շատ գեղեցիկ է, և Եւրոպայի մէջ երևելիներէն մէկն է. ասոր մէջ կայ կենդանեաց փակարան մը, որն որ շատ

հարուստ է այս կողմանէ , և Ռադգազի ճարտարապետը շինած է՝ Սարիամու թերեզայի հրամանովը . այս փակարանը երթալով աւելի ճոխացաւ , վասն զի կայսրուհւոյն յաջորդները վրան մասնաւոր խնամք տարին , և այսօրուան օրս աւստրիական ներկայ զարմանալիքներէն մէկը եղած է , և տեսնելու արժանի բան է : Սարտիզին ընդարձակիլը , ջրաբաշխական մեքենաները , զանազան աշխարհքներու բոյսերուն հաւաքմունքը , փառաւոր ջերմանոցներն որ կը գտնուին այս պարտիզին մէջ , բոլորն ալ Փրանկիսկոս կայսեր արդիւնքովը եղած են , և իրեն համար կ'ըսեն թէ իր պզտի հօտոցովն՝ ու բրիչովը ինքն ալ այս պարտէզը կ'աշխատի եղեր : « Տընկոց ընդարձակ ջերմանոցները մտնելով , կ'ըսէ ճանապարհորդ մը , մարդ մէկէն ի մէկ կրնայ խաբուիլ որ Սմերիկայի անտառներուն մէջ ըլլայ , վասն զի խիստ աղուոր ու գեղեցիկ կ'աճին հոն օտար աշխարհքի բոյսերը . և այնչափ աւելի մարդ կը խաբուի , երբ կը տեսնէ որ այն շաքարի եղէգներուն , հնդկային արմաւենիներուն և այն կողմի ծառերուն մէջ այնպիսի թռչուններ կը թռչտին , որոնք նոյն ծառերուն վրայ վարժած են իրենց բնակութիւնը դնել . կարծես թէ ասոնք մտքերնին դրած են թէ իրենց բնիկ երկիրը թողուցած չեն , իրենց բոլորտիքը տեսնելով այն ծառերը , որոնց վրայ բիւր անգամ դարեր են իրենց հայրենեաց մէջ , » :

Սոստանը չորս ջերմանոցներէն զատ պարտիզին մէջ գտնուած բաներն են լճակ մը , որուն չորս կողմը այլ և այլ արձաններ կան դիցաբանութեան վերաբերեալ . խել մը ուրիշ արձաններ ալ կան ասդիս անդին , տեղ տեղ խմբովին , և ուրիշ տեղեր ալ զատ զատ դրուած . մէկ կողմն ալ յաղթական կամար մը ձևացուցած են , որ կէս մը փլիվելու վրայ է : Ար տեսնես նաև չորս ոսկեզօծ կրիաներու վրայ կեցուցած կոթող մը , որուն վրայ եգիպտական նշանագիրներ

կան , և թւերը բացած արծիւ մը , որուն վրայ ալ դրօշակ մը կայ : Սմանապէս յաւերժահարսի մը թւին տակը բռնած սափորէն ջուր մը կը վազէ , և անանկ պայծառ ու աղէկ ջուր է ասիկայ , որ այս ամառաստանը անունն անկէց առնուած է , որովհետև էօնպրուն՝ Գեղեցիկ աղբիւրը ըսել է :

Սոստանին բարձրէն շատ գեղեցիկ ու աննման տեսարաններ կը տեսնուին , այսինքն Սեննայի շրջակայքը , Սանուբի աղուոր մշակած կղզիները , Սնկարիոյ ընդարձակ դաշտերը , և հեռուանց լեռներուն գագաթները :

Սանի մը երևելի դէպքերով այս պալատս յիշատակաց տեղ մը եղած է . մէյ մը ինչպէս Սուղովիկոս ԺԴ Սերսայի պալատով , նոյնպէս Սարիամ թերեզա ալ այս պալատովս իր անունը փառաւորեց : Սարձեալ Սաբուէն Սերմանիոյ կայսերաց այս պալատէն՝ երկու անգամ , այսինքն 1805ն և 1809ն , իբրև միահեծան տէր և իշխան բոլոր աշխարհքիս պատգամներ որոտացած է : Սաբուէն առաջին անգամ Սարիամ Սուղային հետ այս պալատիս մէջ տեսնուեցաւ :

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սուղովիկոս ԺԶին վարքն ու մահը :

Սուղովիկոս ԺԶ Սաղղիոյ թագաւորը գրեթէ ամենուն ծանօթ է իր առաքինութեանցն ու գլխէն անցած ճախորդութեանցը համար , որ միշտ անմոռանալի պիտի մնան ամենուն մտքին մէջ . իրեն պատմութիւնը բարոյական խրատ մըն է ընթերցողին ու առաքինութեան ուսուցիչ . այս պատճառաւ ուղեցինք օրագրիս միջոցաւ ալ աւելի ծանօթացնել մեր ազգայնոց այդ առաքինի թագաւորը , որուն վարքը որչափ որ օգտակար , նոյնչափ ալ սրտաշարժ ու ախորժալուր է , և կըրնայ նաև նոյն ատենուան Սաղղիոյ